Øst-Telemark vannområde

Vann fra fjell til fjord

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

ØST-TELEMARK VANNOMRÅDE
v/Tinn kommune
Postboks 14
3661 Rjukan

Saksbehandler:	Saksnummer:	Dato:
Axel Christian Grelland	2022/3687- 11	18.09.2026

HØRINGSUTTALELSE TIL SØKNAD OM KONSESJON FOR BYGGING AV LUREELVA KRAFTVERK

Øst-Telemark vannområde slutter seg til Tinn kommunes vurdering om at konsesjonssøknaden bør avslås. Uttalelsen oversendes Norges vassdrags- og energidirektorat som vannområdets høringsinnspill til søknaden om bygging av Lureelva kraftverk.

Sammendrag

Den omsøkte utbyggingen vil redusere vannføringen i Lureelva på nær én kilometer og medføre permanente tekniske inngrep i og ved et vassdrag som inngår i det varig vernede Austbygdåi-vassdraget. Tiltaket berører vannforekomsten Lure med bekkefelt (016-2201-R), som har god økologisk tilstand. En beregnet årsproduksjon på om lag 5,64 GWh kan etter vannområdets vurdering ikke oppveie risikoen for varig svekkelse av vannmiljøet, verneverdiene og det samlede natur- og kulturmiljøet.

Øst-Telemark vannområde er en lokal samarbeids- og koordineringsarena for arbeidet etter vannforskriften. Vannområdet er ikke konsesjons-, kulturmiljø- eller arealmyndighet. Uttalelsen er derfor forankret i vannområdets oppgave med å bidra til et felles kunnskapsgrunnlag, helhetlige vurderinger av påvirkning og samlet belastning, oppfølging av miljømål og samordning av vannforvaltningen på tvers av kommune- og sektorgrenser.

Søknaden undervurderer etter vannområdets vurdering betydningen av naturlig vannføring og sammenhengende økologiske funksjoner i Lureelva. Gjennomsnittlig vannuttak på om lag 17 prosent beskriver ikke alene virkningene i lavvannsperioder eller på foss- og strykstrekninger. Det er heller ikke tilstrekkelig dokumentert hvordan tiltaket vil påvirke relevante kvalitetselementer, restfeltfunksjonen, samlet belastning og muligheten for å opprettholde miljømålet.

Kulturmiljøet er også viktig for vannområdets helhetsvurdering. I Lure er elva og fossefallet selve forbindelsen mellom naturgrunnlaget, historisk ressursutnyttelse, ferdselsårer, håndverk, tidlig industri og dagens formidling og opplevelse. Redusert vannføring vil derfor ikke bare kunne påvirke økologiske forhold, men også lesbarheten og opplevelsen av hvorfor kulturmiljøet oppstod akkurat her.

E-post: postmottak@tinn.kommune.no
Nettadresse: www.tinn.kommune.no
Telefon: 35 08 26 00

Postadresse: Postboks 14, 3661 RJUKAN
Organisasjonsnummer: 864 963 552

Etter en samlet vurdering anbefaler Øst-Telemark vannområde at NVE avslår søknaden. Dersom NVE likevel går videre, må kunnskapsgrunnlaget suppleres og det må gjennomføres en konkret og etterprøvbar vurdering etter vannforskriften § 12.

Saksopplysninger

Konsesjonssøknaden

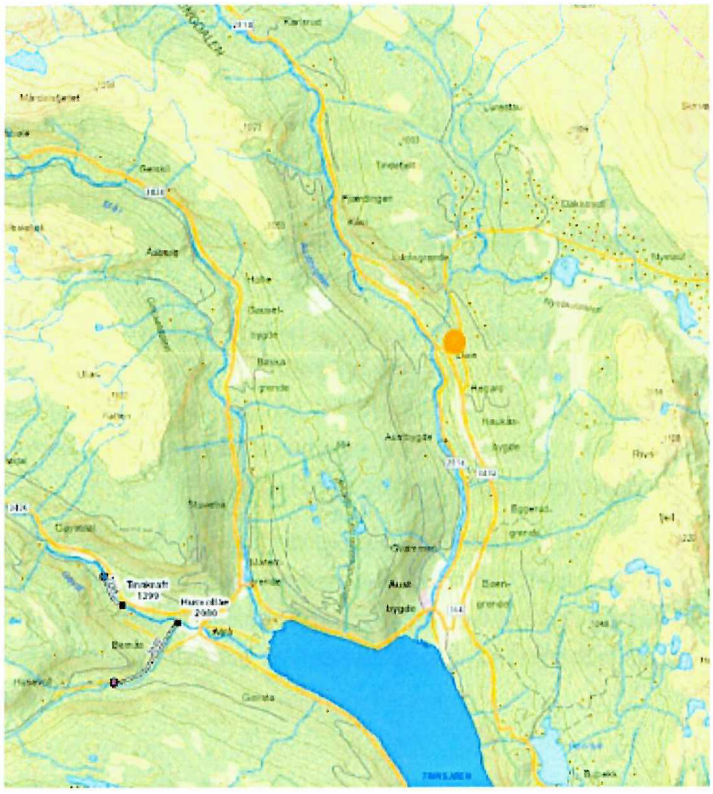
Lure Kraft AS søker om tillatelse til å bygge et småkraftverk i Lureelva. Kraftverket er planlagt med installert effekt på 999 kW og forventet årsproduksjon på om lag 5,64 GWh. Inntaket er planlagt på kote 630. Overløpsterskelen blir om lag 30 meter lang og inntil én meter høy. Oppstrøms terskelen vil om lag 400 m² bli neddemt.

Tiltaket omfatter kraftstasjon, nedgravd rørgate, ATV-vei, permanente tilkomstveier, nettilknytning, jordkabel og riggområder. Søknaden oppgir et midlertidig arealbehov på om lag 34,6 dekar og permanente arealbeslag på om lag 0,9 dekar. Gjennomsnittlig vannføring i Lureelva er beregnet redusert med om lag 17 prosent.

Figur 1. Lureelvas beliggenhet i Austbygdåis nedbørfelt. Kart fra konsesjonssøknaden, gjengitt i Tinn kommunes saksframlegg.

Vannområdets mandat og utgangspunkt

Vannforskriften skal sikre en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene. Arbeidet gjennomføres gjennom regionale vannforvaltningsplaner, tiltaksprogram og lokalt samarbeid i vannområdene. Øst-Telemark vannområde bidrar med lokal kunnskap, samordning mellom kommuner og sektormyndigheter, vurdering av påvirkninger og tiltak og oppfølging av miljømålene i vannforekomstene.

Vannområdet treffer ikke vedtak etter vannressursloven, vannforskriften eller plan- og bygningsloven. Det er NVE og øvrige ansvarlige myndigheter som må vurdere konsesjon, eventuelle unntak fra miljømål og nødvendige vilkår. Vannområdets rolle i denne saken er å synliggjøre hvordan tiltaket kan påvirke miljømålene, kunnskapsgrunnlaget og den helhetlige vannforvaltningen i Austbygdåi-vassdraget.

Uttalelsen ligger nær Tinn kommunes faglige vurderinger fordi kommunen og vannområdet bygger på det samme vassdragsfaglige kunnskapsgrunnlaget. Vannområdet tar likevel ikke stilling til kommunal arealbruk, dispensasjon eller kommunens økonomiske interesser.

Gjeldende føringer

Verneplan for vassdrag

Austbygdåi ble vernet mot kraftutbygging gjennom Verneplan for vassdrag II. Vassdraget ble framhevet som det siste uberørte vassdraget av noen størrelse i Øvre Telemark, i et område der en stor del av den utbyggbare vannkraften allerede er tatt i bruk. Det ble også vurdert som egnet referansevassdrag. Sideelvene og deres naturlige hydrologiske og økologiske funksjoner må inngå i vurderingen av vernegrunnlaget.

Verdier i vernede vassdrag

VVV-rapport 2000-16 beskriver landskap, elveløpsformer, botanikk, fugl, land- og vannfauna, kulturminner og friluftsliv i Austbygdåi-vassdraget. Nedre Lure er omtalt som et dramatisk fossefall i et område rikt på kulturminner og er gitt regional verdi. Lureelva er trukket fram som et særlig spennende landskapselement. Rapportens omtale av interesse for småkraftverk er del av beskrivelsen av aktuelle trusler og kan etter vannområdets vurdering ikke forstås som en særskilt anbefaling om utbygging.

Vannressursloven

Etter vannressursloven § 35 kan nye anlegg i vernede vassdrag bare tillates dersom hensynet til verneverdiene ikke taler imot. Dette gjelder i tillegg til den alminnelige interesseavveiningen etter § 25. At kraftverket er prosjektert like under 1 MW innebærer ikke at hensynet til verneverdiene eller kravene til kunnskapsgrunnlag er redusert.

Vannforskriften

Vannforskriften har som hovedregel at overflatevann skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på minst god økologisk og kjemisk tilstand. Nye inngrep som kan føre til forringelse eller at miljømålet ikke nås, må vurderes etter § 12. Vurderingen må knyttes til den konkrete vannforekomsten og relevante kvalitetselementer, og den må vise at vilkårene er oppfylt før tiltaket eventuelt tillates.

Regional vannforvaltningsplan

Den regionale vannforvaltningsplanen for Vest-Viken og tilhørende tiltaksprogram er det sentrale plangrunnlaget for vannforvaltningen. Konsesjonsbehandlingen må bidra til at vedtatte miljømål følges

opp, og nye aktiviteter må ikke skape et nytt avvik mellom miljøtilstand og miljømål uten at vilkårene for dette er dokumentert.

Vannområdets vurdering

Vernegrunnlaget og samlet belastning

Vannområdet kan ikke slutte seg til søknadens vurdering av at tiltaket ikke er i konflikt med vernegrunnlaget. Det avgjørende er ikke bare inngrepets størrelse isolert sett, men hvilken funksjon Lureelva har som sideelv, restfelt og del av et større vernet vassdrag. Vernebegrunnelsen må ses i lys av den omfattende vannkraftutbyggingen i regionen og behovet for å bevare gjenværende vassdragsnatur med naturlig vannføring.

Søknadens vurdering av samlet belastning er etter vannområdets syn for snever. Den bør omfatte eksisterende reguleringer og fysiske inngrep i Øst-Telemark, betydningen av uregulerte sidevassdrag og referansestrekninger og den gradvise reduksjonen av elvenatur med naturlig hydrologi. At hvert enkelt prosjekt har begrenset produksjon eller arealbeslag, er ikke tilstrekkelig når summen av påvirkninger kan svekke vassdragets samlede økologiske og landskapsmessige funksjon.

Vannmiljø og økologisk tilstand

Lure med bekkefelt (016-2201-R) har god økologisk tilstand. Utgangspunktet er derfor at dagens tilstand skal opprettholdes og at relevante biologiske, hydromorfologiske og fysisk-kjemiske kvalitetselementer ikke skal forringes. Søknaden vurderer samtidig vannmiljøet til svært stor verdi, men konsekvensen som ubetydelig. Dette framstår ikke tilstrekkelig begrunnet når tiltaket vil redusere vannføringen og vanndekt areal på en foss- og strykstrekning.

Tema	Opplysning i saken	Vannområdets vurdering
Vannforekomst	Lure med bekkefelt 016-2201-R	Må vurderes som egen vannforekomst etter vannforskriften
Miljøtilstand	God økologisk tilstand	Tilstanden og de økologiske funksjonene skal opprettholdes
Vannføring	Om lag 17 % reduksjon i årsgjennomsnitt	Årsgjennomsnitt viser ikke konsekvensene i lavvannsperioder
Naturtype	Elvevannmasser, nær truet	Regulering er en kjent påvirkningsfaktor
Kunnskapsgrunnlag	Mangler blant annet for hekkelokaliteter	Usikkerhet må utløse undersøkelser og føre-var-vurdering

Virkninger av redusert vannføring

En gjennomsnittlig reduksjon på 17 prosent gir ikke et tilstrekkelig bilde av økologiske eller landskapsmessige virkninger. Når tilsiget er lavt og kraftverket går, vil vannføringen på den berørte strekningen i stor grad bestemmes av minstevannføringen. Virkningen kan da bli betydelig større enn årsgjennomsnittet antyder.

Redusert vannføring kan påvirke vanndekt areal, strømforhold, temperatur, fuktighet og sedimenttransport og dermed leveområder for bunndyr, begroing, fisk og andre vannlevende organismer. På en bratt foss- og strykstrekning kan også små hydrologiske endringer få tydelige utslag for sprutsoner, bekkekløft og fuktighetskrevende vegetasjon. Vannområdet savner varighetskurver og

en sesongbasert framstilling av vannføring før og etter utbygging, antall dager på minstevannføring og restfeltets bidrag langs strekningen.

Naturmangfold

Lureelva inngår i naturtypen elvevannmasser, som er vurdert som nær truet. Konsekvensutredningen omtaler redusert resipientkapasitet, redusert vanndekt areal og mulige endringer i begroing og bunndyr. Vannområdet mener disse virkningene må vurderes samlet og på økosystemnivå.

Det er opplyst at kunnskapen om fugl og pattedyr er mangelfull, og at hekkelokaliteter for fossekall ikke er kartlagt. Reirkasser kan være et supplement, men kan ikke erstatte naturlig vannføring, næringstilgang og økologisk funksjon. Kunnskapsmangler skal ikke brukes som grunnlag for lav konsekvensgrad. Naturmangfoldloven §§ 8-10 og føre-var-prinsippet må anvendes før det treffes vedtak.

Kulturmiljø som del av vassdragets samlede verdi

Vannområdet er ikke kulturmiljømyndighet, men kan ikke se bort fra kulturmiljøet når vassdragets samlede verdi og vernegrunnlag vurderes. Lure kulturminneområde er valgt ut i Kulturmiljøplan for Tinn kommune 2025-2037. Her er kunnskapsverdien vurdert som høy, opplevelsesverdien som svært høy og bruksverdien som høy. Dette står i klar kontrast til søknadens mer begrensede verdisetting.

I Lure er natur og kultur uløselig knyttet sammen. Det rennende vannet og fossefallet forklarer lokaliseringen av ferdselsårer, bru, tømmerfløting, håndverk og tidlig industri. Lureelvens Verksted for Ljåer, tilknytningen til Luråsgrenda og fortellingene om utvandring og Snowshoe Thompson inngår i et kulturhistorisk landskap der elva er premissgiver. Kulturmiljøets verdi ligger derfor ikke bare i enkeltobjekter, men i sammenhengen mellom elveløpet, vannets kraft, bygninger, produksjonssteder og historiefortelling.

Figur 2. Gamle Lure bru og skilting i Lure kulturminneområde. Foto: Gudrun Meier, gjengitt fra konsesjonssøknaden og Tinn kommunes saksframlegg.

Redusert vannføring og moderne tekniske inngrep vil svekke lesbarheten, autentisiteten og opplevelsen av dette landskapet. At elva historisk er brukt som energikilde, er ikke i seg selv et argument for et moderne kraftverk. Det avgjørende er om den nye utbyggingen bevarer eller forringer den fysiske og opplevelsesmessige sammenhengen som gjør området verdifullt.

Landskap friluftsliv og formidling

Nedre Lure har et særpreget trappevis fall og regional landskapsverdi. Den gamle bygdeveien er ryddet og restaurert, og området er tilrettelagt med bru, benker og informasjonsskilt. Stier og gamle veifar knytter kulturmiljøet til Luråsgrenda. Området brukes til turer, kulturvandringer, arrangementer og lokal formidling.

Vannområdet mener at disse verdiene er relevante fordi de viser hvordan et vassdrag med god økologisk tilstand også gir grunnlag for kunnskap, identitet, bruk og opplevelse. Konsekvensene må vurderes ut fra områdets kvalitet og helhet, ikke bare besøkstall eller om det er et stort regionalt utfartsområde.

Vurdering etter vannforskriften paragraf 12

Søknaden inneholder etter vannområdets vurdering ikke en tilstrekkelig konkret og etterprøvbar vurdering etter vannforskriften § 12. Før konsesjon eventuelt kan gis, må NVE avklare om tiltaket kan føre til forringelse av økologisk tilstand eller enkelte kvalitetselementer, eller gjøre det vanskeligere å opprettholde miljømålet.

Vurderingen må minst omfatte:

- dagens tilstand og datagrunnlaget for klassifiseringen av vannforekomsten
- påvirkning på hydrologisk regime og relevante biologiske, hydromorfologiske og fysisk-kjemiske kvalitetselementer
- virkninger i lavvannsperioder og ved ulike sesong- og driftssituasjoner
- om samfunnsnytten kan oppnås gjennom andre løsninger som er miljømessig vesentlig bedre
- alle praktisk gjennomførbare tiltak for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand
- forholdet mellom tiltakets nytte, miljøkonsekvenser, vernegrunnlaget og den samlede belastningen i vassdraget.

Avbøtende tiltak og minstevannføring kan redusere enkelte virkninger, men kan ikke erstatte kravet om at vilkårene for et eventuelt unntak må være dokumentert og oppfylt.

Vurdering av konsekvensutredningen

Tabell 17, sammenstilling av samlet konsekvens

Vurdering av konsekvens	Null-alternativet	Lureelva kraftverk	Vurdering / utført av
Naturmangfold	Ubetydelig (0)	Noe negativ (-)	Konsulent
Vannmiljø	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)	Konsulent
Kulturmiljø	Ubetydelig (0)	Noe negativ (-)	Konsulent
Friluftsliv	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)	Konsulent
Reiseliv	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)	Konsulent
Landskap	Ubetydelig (0)	Noe negativ (-)	Konsulent
Verdensarv	Ikke relevant	Ikke relevant	Konsulent
Naturressurser	Ubetydelig (0)	Noe negativ (-)	Konsulent
Reindrift	Ikke relevant	Ikke relevant	Konsulent
Elektromagnetiske felt	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)	Søker
Forurensning	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)	Søker
Klimagassutslipp	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)	Søker
Samfunn	Noe positivt	Noe positivt	Søker
Samlet konsekvens	Ubetydelig (0)	Noe negativ (-)	Konsulent

Figur 3. Søknadens sammenstilling av konsekvenser, med fargemarkeringer fra Tinn kommunes saksframlegg.

Vannområdet kan ikke slutte seg til at vannmiljø har ubetydelig konsekvens eller at samlet konsekvens bare er noe negativ. Konsekvensbildet undervurderer etter vår vurdering vannforekomstens gode tilstand, Lureelvas funksjon i et vernet vassdrag, usikkerheten i kunnskapsgrunnlaget og sammenhengen mellom vannmiljø, landskap og kulturmiljø.

Mangler og usikkerhet

- Søknaden mangler en tydelig, kvalitetselementbasert vurdering av risiko for forringelse av vannforekomsten 016-2201-R.
- Virkningene av redusert vannføring er i hovedsak uttrykt som årsgjennomsnitt og ikke dokumentert for representative sesonger, lavvannsperioder og ulike driftssituasjoner.
- Restfeltets betydning og Lureelvas funksjon som sideelv og del av det vernede Austbygdåi-vassdraget er ikke tilstrekkelig vurdert.
- Samlet belastning er vurdert for snevert og tar ikke godt nok hensyn til omfattende vannkraftpåvirkning i regionen og verdien av gjenværende vassdrag med naturlig hydrologi.
- Kunnskapen om fugl og pattedyr er mangelfull, og hekkelokaliteter for fossekall er ikke kartlagt.
- Kulturmiljøplanen for Tinn 2025-2037 og kommunens verdivurderinger av Lure kulturmiljø er ikke tilstrekkelig innarbeidet.
- Det er ikke utredet reelle alternative løsninger eller tilstrekkelige avbøtende tiltak for vannmiljø, landskap og kulturmiljø.
- Vurderingen etter vannforskriften § 12 er ikke tydelig og etterprøvbar.

Konklusjon

Øst-Telemark vannområde mener at den negative påvirkningen på vannmiljøet og vernegrunnlaget er undervurdert. Tiltakets begrensede energibidrag kan etter vår vurdering ikke oppveie risikoen for varig

redusert vannføring og svekkelse av en vannforekomst med god økologisk tilstand, et vernet vassdrag og et særpreget natur- og kulturmiljø.

Øst-Telemark vannområde anbefaler derfor at NVE avslår søknaden om konsesjon for Lureelva kraftverk.

Dersom NVE likevel går videre med søknaden, ber vannområdet om at det før vedtak innhentes:

- en hydrologisk analyse med varighetskurver og sesongbaserte før- og etter-situasjoner, inkludert restfeltets bidrag
- en kvalitetselementbasert vurdering av risiko for forringelse og en fullstendig vurdering etter vannforskriften § 12
- supplerende undersøkelser av bunndyr, begroing, fisk, fossekall og relevante fuktighetskrevende arter og naturtyper
- en utvidet vurdering av samlet belastning og Lureelvas funksjon i det vernede Austbygdåi-vassdraget
- en uavhengig kulturmiljøfaglig utredning som vurderer helhet, autentisitet og sammenhengen mellom vannføring og kulturhistorie
- reelle alternative løsninger, konkrete avbøtende tiltak og et opplegg for før- og etterundersøkelser.

Kravet om supplerende utredninger dersom saken videreføres, endrer ikke vannområdets primære standpunkt om at søknaden bør avslås.

Med hilsen

Axel Christian Grelland
Vannområdekoordinator

Ole-Henning Skogen
Vannområdeleder

(sign.)

Kunnskapsgrunnlag

- Lure Kraft AS: Konsesjonssøknad for Lureelva kraftverk med fagutredninger og vedlegg.
- Tinn kommune: Høringsuttalelse til søknad om konsesjon for bygging av Lureelva kraftverk, sak 35/26.
- Verneplan for vassdrag II og dokumentasjon av verneverdier i Austbygdåi.
- Verdier i Austbygdåe, Tinn kommune i Telemark, VVV-rapport 2000-16.
- Kulturmiljøplan for Tinn kommune 2025-2037.
- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken med tiltaksprogram.
- Vann-Nett: Lure med bekkefelt, vannforekomst 016-2201-R.
- Vannressursloven, vannforskriften og naturmangfoldloven.